

ОПШТИНА ШТИП
КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ ШТИП

СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ
- СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ-

Штип, 2017

ОПШТИНА ШТИП
КОМИСИЈА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, СОВЕТ НА ОПШТИНА ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ
-состојби, предизвици и перспективи-

2017, Штип

MUNICIPALITY OF STIP
COMMITTEE ON EDUCATION, COUNCIL OF THE MUNICIPALITY OF
STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

CONTEMPORARY EDUCATION
- CONDITIONS, CHALLENGES AND
PERSPECTIVES -

2017, STIP

Издава
Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

За издавачот
Блажо Боев

Организационен одбор
Снежана Мирасчиева—претседател

Членови
Соња Петровска, Емилија Петрова Ѓорѓева, Никола Смилков, Снежана Јованова Митковска,
Даниела Коцева, Весна Ничева, Елена Ташкова, Јовче Арсов, Соња Николовска, Атанас
Крстовски, Цветанка Красиќ, Снежана Санева, Илија Митров, Трајан Коцев, Јордан Митков,
Данче Николовска Вратеовска, Димитар Љуботенски, Зоран Костовски, Вања Џамбазова
Николовска, Јане Миланов, Ирена Китанова, Верица Јосимовска, Оливер Цацков

главен и одговорен уредник
Снежана Мирасчиева

уредник
Соња Петровска

уредувачки одбор
Снежана Мирасчиева (Македонија), Димитар Димитров (Бугарија), Младен Вилотијевиќ
(Србија), Нина Биједиќ (Босна и Херцеговина), Лилјана Тодорова (Бугарија), Татјана
Атанасова Пачемска (Македонија), Кристинка Селаковиќ (Србија), Јосип Милат (Хрватска),
Емилија Петрова Ѓорѓева (Македонија), Трајан Попкочев (Бугарија), Крстивоје Шпијуновиќ
(Србија)

лектура на македонски јазик
Весна Ристова

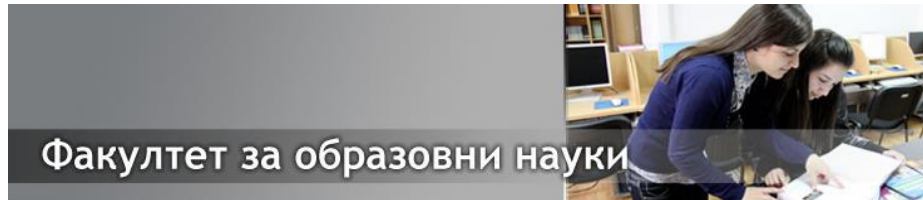
лектура на англиски јазик
Снежана Кирова

дизајн на корица
Никола Смилков

техничка поддршка
Даниела Коцева, Верица Јосимовска

Тираж 100
Печати
Фотомакпринт, Штип

ISBN: 978-608-244-472-7

СОБРАНИЕ НА ОПШТИНА ШТИП, ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ПЕТТА НАУЧНО - СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА СО МЕЃУНАРОДЕН КАРАКТЕР НА ТЕМА: СОВРЕМЕНОТО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ - СОСТОЈБИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ-

17 мај Голема сала Собрание на Општина Штип

СОДРЖИНА

Предговор.....	10
Марина Гацова, Вишна Гацова Тимовска, Габриела Димова ЗДРАВСТВЕНО ВОСПИТУВАЊЕ И ЗДРАВСТВЕНО ОБРАЗОВАНИЕ	11
Снежана Мирасчиева, Татјана Хосл ЗА НЕКОИ ЕЛЕМЕНТИ ВО КОНЦЕПТИТЕ НА МАКЕДОНСКИОТ СИСТЕМ НА ПРЕДУЧИЛИШНО ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ И ВАЛДОРФ ГРАДИНКЕТЕ ВО ГЕРМАНИЈА	16.
Елизабета Симоновска МЕСТОТО НА ВОСПИТУВАЧОТ ДЕНЕС	22
Маја Белташева ЕДНО СОНЦЕ ЗА СИТЕ	24
Ксенија Маказлиева Трајчева ПЕЧАТОТ ЗА ДЕЦА ВО СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ВОСПИТАНИЕ....	29
Деспина Сивевска ЗДРАВСТВЕНО ВОСПИТАНИЕ ВО ПРЕДУЧИЛИШНАТА УСТАНОВА	38
Снежана Јованова-Митковска ИГРАТА ВО ФУНКЦИЈА НА РАЗВОЈ НА ПОЧЕТНИ МАТЕМАТИЧКИ ПОИМИ	46
Емилија Бошковска, Даниела Тасевска, Снежана Мирасчиева МОТИВИРАЊЕ НА НАСТАВНИЦИТЕ (ПЕДАГОШКИТЕ СПЕЦИЈАЛИСТИ).....	55
Славица Танева Анева КАКО ДА СЕ БИДЕ НАСТАВНИК ПО „МЕРКА“ НА УЧЕНИЦИТЕ?	60
Нада Арсова, Весна Ничева ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА НАСТАВНИКОТ- КЛУЧ ЗА КВАЛИТЕТНА НАСТАВА	68
Наталија Панова ОБРАЗОВНАТА ПОЛИТИКА КАКО ДЕЛ ОД СОЦИЈАЛНАТА ПОЛИТИКА.	77
Жаклина Ѓорѓиоска, Лилјана Макаријоска МЕТОДИ ЗА ЗБОГАТУВАЊЕ НА РЕЧНИКОТ И ЈАЗИЧНИОТ ИЗРАЗ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ	83
Јованка Денкова ХУМОРОТ ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА ПРЕКУ СЛИКА НА ЕДНО ДЕТСТВО	91

Биљана Иванова, Снежана Кирова, Драгана Кузмановска МУЛТИМЕДИУМИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ.....	96
Маријана Димитрова АСПЕКТ НА ПИШУВАЊЕТО КАКО ЈАЗИЧНА ПРОДУКТИВНА ВЕШТИНА НА ЧАСОВИТЕ ПО АНГЛИСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	100
Marijana Dimitrova, Kristine Whitable AN APPROACH IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE THROUGH FAIRYTALES	104
Ленче Насев ТЕХНОЛОГИЈАТА ВО МУЗИЧКОТО ОБРАЗОВАНИЕ	108
Светлана Божиновска ИНОВАТИВНОСТ ВО УЧЕЊЕТО ПО ПРЕДМЕТОТ БИОЛОГИЈА ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.....	112
Валентина Петрушева КОЛКУ ОЦЕНУВАЊЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ Е ПОТРЕБНО И КАКО ТОА ВЛИЈАЕ ВРЗ РАЗВОЈОТ НА НИВНИТЕ ПОТЕНЦИЈАЛИ И КРЕАТИВНИ ИНТЕРЕСИ И ПОТРЕБИ	121
Веска Влахова МОТИВАЦИЈАТА И УЧЕЊЕТО.....	125
Данче Николовска Вратевска (НЕ)НАУЧЕНОТО ЗА ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА, ФИНАНСИСКАТА ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА И (МИКРО И МАКРО) ЕКОНОМСКИТЕ ДИСКРЕПАНЦИ	130
Јадранка Јовева АСИСТИВНА ТЕХНОЛОГИЈА ЗА ДЕЦА СО ПОТЕШКОТИИ ВО ВИДОТ ..	134
Киро Јорданов УЧЕНИЦИ СО ЕПИЛЕПСИЈА ВО ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ	140
Данче Николовска Вратевска ИНВЕСТИРАЊЕТО И МЕРЕЊЕТО НА ЕКОНОМИИТЕ БАЗИРАНИ НА ЗНАЕЊЕ	150
Снежана Јованова-Митковска АКАДЕМСКО ПИШУВАЊЕ-ПОТРЕБА И ПРЕДИЗВИК	157
Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Ирена Китанова ОБРАЗОВАНИЕТО НА РОМИТЕ И НЕГОВИТЕ СЛАБОСТИ.....	164

Оливер Цацков	
ПОЗИТИВНАТА ПЕДАГОШКА КОМУНИКАЦИЈА НА НАСТАВНИКОТ ПО ИСТОРИЈА -	
ЗНАЕЊАТА СЕ КОРИСНИ И ТРАЈНИ.....	170
Верица Јосимовска	
СТРУЧНОТО УСОВРШУВАЊЕ НА НАСТАВНИКОТ ПО ИСТОРИЈА.....	176
Киро Јорданов	
НАДАРЕНИТЕ УЧЕНИЦИ ВО ОБРАЗОВНИОТ СИСТЕМ	180
Марина Стојанова	
НАСТАВНИ СРЕДСТВА ВО НАСТАВАТА ПО МАТЕМАТИКА.....	190
Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Даниела Коцева, Ирена Китанова	
ФАКТОРИ НА УСПЕШНА КОМУНИКАЦИЈА НА МЕНАЏЕРОТ ВО УЧИЛИШТЕТО	197
Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Ирена Китанова, Даниела Коцева	
ПРИОРИТЕТИ НА СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ ОД ВОСПИТЕН АСПЕКТ.....	205
Ирена Китанова, Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Даниела Коцева	
АКТИВНО СЛУШАЊЕ ВО НАСТАВАТА И ПОУЧУВАЊЕТО	208
Емилија Попова, Данче.Николовска.Вратеовска, Слаѓана Костадиновска	
ИНВЕСТИЦИСКИ ФОНДОВИ КАКО ИНСТРУМЕНТ ЗА ХАРМОНИЗИРАН ЕКОНОМСКИ	
РАЗВОЈ ВО ЕВРОПА: ОСПОСОБУВАЊЕ НА ЗЕМЈИТЕ КАНДИДАТКИ СО ИПА..	212
Данче Николовска Вратеовска	
НАУЧНОТО СПОЗНАНИЕ ЗА ФИНАНСИСКАТА РАЗВИЕНОСТ И ЕКОНОМСКИОТ	
РАСТ	216

АКТИВНО СЛУШАЊЕ ВО НАСТАВАТА И ПОУЧУВАЊЕТО

Ирена Китанова¹, Емилија Петрова Ѓорѓева², Снежана Мирасчиева³, Даниела Коцева⁴
^{1,2,3,4} Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Апстракт

Учењето претставува процес кој доведува до промени во менталното (внатрешното) или надворешното (моторното учење, вештини) и го поттикнува слушателот кој активно слуша, да предвидува, очекува, проверува, толкува, поврзува и да ги организира сите пораки (информации) кои ги прима во текот на реализацијата на наставата, на тој начин што создава асоцијации и нив ги приспособува кон своето постоечко знаење, кое опфаќа знаења, форми и разни други знаења.

Клучни зборови: активно слушање, настава, процес, ученици, наставник.

ACTIVE LISTENING IN INSTRUCTION AND TEACHING

Irena Kitanova¹, Emilija Petrova Gjorgjeva², Snezana Mirascieva³, Daniela Koceva⁴
^{1,2,3,4} Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delcev” Stip

Abstract

Learning is a process that leads to changes in the mental (internal) or external (motor learning, skills) and encourages the listener who actively listens, predicts, expects, checks, interprets, connects and organizes all the messages (information) he receives during the realization of instruction, by creating associations and adapting them to their existing knowledge, which encompasses knowledge, forms and various other knowledge.

Key words: *active listening, instruction, process, students, teacher.*

Активното слушање е особено важно во наставата, при реализирање на воспитно-образовниот процес, за постигнување на сите наставни цели кои наставниците ги поставуваат. Имајќи ја предвид комплексноста на комуникацискиот процес, најважно е дека наставниците треба да ги оспособат учениците активно да слушаат, со што би им го олесниле процесот на учење и осознавање. Навидум лесна, но во праксата тешка улога на наставниците бидејќи и тие не секогаш се подготвени активно да ги слушаат учениците. Овој труд го елаборира проблемот на активното слушање во наставата, на релацијата наставник - ученик и тоа наизменично, кога овие два комуникациски субјекта ги менуваат своите улоги на комуникатори и реципиенти. Тоа значи, дека со ова истражување треба да се изнајдат начини како да се подобри процесот на активно слушање кај двата субјекта, што би резултирало со поквалитетна реализација на воспитно-образовниот процес, односно со подигнување на степенот на разбирање и учење.

За да зборуваме за активното слушање при реализацијата на наставата во училиштата, неопходно е да зборуваме за оспособеноста на наставникот, пред сè а потоа и на ученикот, за оваа многу важна комуникациска вештина, која директно влијае врз процесот на учење и поучување во наставата.

Учењето за активното слушање, е , исто така, вештина која треба да се научи и да се совладува. Кога велиме учење, мислиме на сите комуникациски субјекти во комуникативниот процес – и на наставниците и на учениците. Со секое учење се формираат „траги“ во мозокот

на субјектите, кои остануваат како дел на искуство на личноста и можат да траат толку долго, колку што е намената за која се учи. Бидејќи активното слушање е перманентен процес кој константно треба да се надградува, учењето за него е, исто така, перманентно, во текот на целото школување на учениците, но и во текот на работниот век на наставниците. За илустрација, можеме да го споредиме учењето на слушањето со учењето на читањето. И во едниот и во другиот процес се случува рецепција на „внес“ (input) на нови информации, а во тие процеси се вклучуваат помнењето, разбирањето и донесувањето заклучоци. Овие два процеси не се едноставни процеси на декодирање на пораките, односно информациите кои ги примаат, туку се многу активни процеси кои конструираат значења, заклучувања, предвидувања и создавања хипотези врз база на веќе познатото. Од тие причини, наставниците треба да ги запознаваат учениците со различните стратегии за учење, со што овој комплексен процес би им се олеснил и полесно би ја совладувале вештината на активно слушање. Можеме да констатираме дека процесот на учење е условен од процесот на поучување на соговорникот (во зависност дали информациите – пораките ги пренесува наставник на ученик, или пак, ученик на ученик). За поучувањето, како процес на пренесување на знаења, битно е наставникот (или ученик на ученик) да има предвид што ученикот веќе знае и разбира, односно да биде способен да ги препознае когнитивните можности на ученикот, како и нивото на неговите предзнаења. Токму ова се причините што во наставната пракса овој процес нецелосно и непрофесионално се реализира бидејќи бара многу систематска подготовка од наставникот, кој, врз основа на реалната проценка на когнитивните барања на новата наставна материја, ги организира сопствените активности со кои ќе ги постигне планираните цели. Доколку наставникот не ги познава потребите и желбите на учениците, не ги планира активностите според нивните когнитивни можности и нивните предзнаења, процесот на активното слушање, од учениците се доведува во прашање. Како и да е, досегашните искуства говорат дека оние наставници кои ги познаваат и веруваат во способностите на учениците за учење (независно на кое ниво се) и кои имаат чувство на одговорност за поттикнување на учениците за учење, имаат ученици кои постигнуваат подобри резултати. Аналогно на оваа констатација, доколку наставниците имаат јасна цел да ги оспособат учениците за активно слушање, ќе треба добро да се запознаат со нивните можности, добро да ги планираат активностите, да имаат доволно знаење за различните стратегии на поучување и учење, да имаат јасни и прецизни очекувања и, во тој случај, резултатот нема да изостане.

Еден од најважните принципи на активното слушање (петтиот принцип) бара од комуникаторите/наставници да се идентификуваат со учениците, да имаат способност да гледаат од нивна перспектива, затоа што само на тој начин можат да се разберат нивните потреби, можности и сл. Задоволувањето на овој принцип во училишната пракса е отежнато бидејќи многу мал број на наставници можат (или сакаат) да се идентификуват со нивните ученици и токму од тие причини немаат доволно чувство за нивно разбирање. Причините за оваа состојба веројатно се наоѓаат во егото на наставниците или пак, во стравот од исмејување, што е поврзано со менталитетот и општествените норми кои ги поставува средината во која живеат.

Покрај идентификацијата со учениците, наставниците мора да имаат трпеливост (шестиот принцип) и кон трпеливост да ги оспособуваат учениците. Секој треба да има развиено способност да сослуша до крај, односно да не го прекинува соговорникот. За жал, во нашата наставна пракса не секогаш се почитува непрекинувањето на соговорникот, независно кој е во улога на комуникатор - пренесувач на пораката, а кој слушател. Прекинувањето на соговорникот додека зборува, најчесто означува непочитување на личноста. Наставникот мора да ги оспособи учениците за почитување на соговорникот, и тоа најдобро преку личен пример. За таа цел, треба да иницира интензивирање на активности преку кои улогите на

слушатели, од наставникот и учениците би се менувале, при што би се вежбало внимателното слушање, без прекинување.

Многу често при процесот на активното слушање, наставниците со своите лични предрасуди (кои претходно ги создале) едноставно не ја пренесуваат содржината (седми принцип) на адекватен начин, а со тоа и имаат и негативно влијание на комуникацијата. Од тие причини, ослободувањето од лични предрасуди, наставникот ќе го стави во позиција на зголемена слобода, во фигуративна смисла. Ослободувањето од лични предрасуди (можат и да се признаат предрасудите пред учениците...и тие можат да развијат дискусија) резултира со попозитивно влијание врз учениците и со полесно восприемање и разбирање на пораката која се испратила.

Начинот на примената на говорот во еден комуникациски процес исто така директно влијае врз процесот на активното слушање, односно го фокусираат или дефокусираат слушателот од она што го слуша (осмиот принцип). Правилната дикција, внимавање на динамиката и тонот на говорењето се елементи кои наставникот мора внимателно да ги употребува, доколку сака да го насочи вниманието на учениците кон она што треба да им го пренесе, односно кон она што тие го слушаат. Примената на првиот и осмиот принцип, во наставата при активното слушање бараат од наставникот вежби во говорење (доколку не е оспособен за тоа) и тој со соодветната динамика и тон на говорење, ќе го задржи фокусот на учениците, со што ќе се постигне активното слушање.

Мора да се сфати, дека успешното, активно слушање тешко се постигнува бидејќи и телото на учениците-слушатели покажува колкав труд е вложен (срцето побрзо чука, се забрзува дишењето и расте телесната температура. Се забележува дека овие промени, се слични на оние кои се предизвикани со физички вежби. Во активното слушање треба да се вложи многу енергија за да се разберат другите. Од тие причини, за да се поттикне активното слушање во наставниот процес, потребна е употребата на техники со кои би се помогнало да се совладува постепено оваа тешка комуникациска вештина. Една од тие техники е и поставувањето прашања, при што е добро во моментот додека се поставува прашањето, наставникот да се приближи до ученикот (на кого го поставува прашањето) и да ги употреби зборовите кои му се блиски (на пр. Твојот, Вашиот и сл.) со цел да се воспостави близина и доверлив однос. Доколку не се воспостави близина помеѓу соговорниците, едноставно не можеме да зборуваме за активно слушање, бидејќи „студениот однос на наставникот кон учениците“ (а тоа подразбира студен израз на лицето, просторна оддалеченост) ги демотивира учениците и ги оддалечува од наставниот процес, а со тоа и од активното слушање.

Исто така е добро да им се овозможи на учениците-слушатели да парафразираат одредени делови од слушаното, за да се добие повратна информација колку го разбрале она што го слушале. Воедно, треба да се истакне важноста на невербалниот говор, како еден од поважните фактори за активното слушање.

Литература:

- Abell, P. & Samuels. J.M., Cranna M. (1994), *Mergers, motivation and directors' remuneration*, London School of Economics and Political Science, London
- Adižes, I. (2005), *Upravljanje promenama, moć uzajamnog poštovanja i poverenja u privatnom i porodičnom životu, poslu i društvu*; ASEE Books – Novi Sad
- Bakovljević, M. (1972), *Teorijske osnove programirane nastave*, Beograd, Duga
- Bašić, S. (2008), *Disciplina i autoritet*, Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju
- Bognar, B. (2006), *Akcijska istraživanja u školi*, Odgojne znanosti, 1(11), преземено од <http://coe.sdsu.edu/eet/articles/bloomrev/index.htm>
- Brajša, P. (1993), *PEDAGOŠKA KOMUNIKOLOGIJA - Razgovor, problemi i konflikti u školama*; Zagreb, Školske novine

- Brajša, P. (2000), Umjeće razgovora, C. A. S. H, Pula
- Bratanić, M. (1990), *Mikropedagogija Interakcisko-komunikaciski aspect odgoja*, Školska knjiga, Zagreb
- Bratanić, M. (2002), *Paradoks odgoj*, Zagreb, Hrvatska sveučilišna naknada
- Buford, J. A. Jr. (1993), Be your own boss. Journal of Extension, 31 (1)
- Čanak, N. (2003), *Biti, raditi, imati*, Novi Sad, TOK – Pokret evropskih-Inicijativa
- Carron, A. (1984), *Motivation: Implications for coaching*, London, Ont: Sports Dynamics
- Carter, K. & Presnell, M. (1994), *Interpretive Approaches to Interpersonal Communication*, SUNY PRESS